

2017

DELÅRSRAPPORT- Q3

Telefon: 915 02610
post@sb1telemark.no
sb1telemark.no

SpareBank
TELEMARK

INNHALDSFORTEGNELSE

RESULTATSAMMENDRAG OG HOVEDTALL	2
STYRETS DELÅRSBERETNING	3
RESULTAT	7
BALANSE	8
NOTER TIL REGNSKAPET	10
Note 1 Regnskapsprinsipper	10
Note 2 Tap på utlån og garantier	10
Note 3 Nedskrivninger på utlån og garantier	10
Note 4 Misligholdte og tapsutsatte engasjementer	11
Note 5 Utlån til kunder for delt på sektor og næring	11
Note 6 Innskudd fra kunder fordelt på sektor og næring	12
Note 7 Kapitaldekning	13
Note 9 SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS	15
Note 10 Likviditetsrisiko	15

RESULTATSAMMENDRAG OG HOVEDTALL

beløp i millioner kroner	Hiå		Hiå		Regnskap 2016
	Q3 2017	Q3 2016	2017	2016	
Fra resultatregnskapet					
Netto renteinntekter inkl. kredittforetak	114,1	100,4	323,5	296,8	398,7
Netto provisjons- og andre inntekter	25,9	25,9	131,3	141,2	166,1
Driftskostnader	59,3	52,4	184,3	191,6	282,7
Driftsresultat før tap	80,7	73,9	270,5	246,4	282,1
Tap og nedskrivninger på utlån	0,3	-6,3	-1,9	-9,7	0,1
Gevinst/ tap (-) på verdipapirer som er anleggsmidler	0,0	11,8	-1,8	1,8	1,5
Resultat før skatt	80,4	92,1	270,6	257,9	283,5
Resultat etter skatt	59,5	70,1	213,1	202,1	219,8
Fra balansen					
Forretningskapital			30.730	28.393	29.102
Forvaltningskapital			22.754	21.146	21.533
Risikovektet balanse			12.313	11.519	11.829
Brutto utlån inkl overføring til kredittforetak			27.984	25.931	26.638
Brutto utlån ekskl overføring til kredittforetak			20.008	18.684	19.069
Utlån overført til kredittforetak			7.975	7.247	7.569
Utlån bedriftsmarkedet inkl overføring til næringskreditt			6.878	6.349	6.629
Utlån personmarkedet inkl overføring til boligkreditt			21.106	19.582	20.009
Innskudd fra kunder			13.713	13.040	13.211
Innskudd bedriftsmarkedet			3.960	3.820	3.843
Innskudd personmarkedet			9.753	9.220	9.368
Egenkapital			2.610	2.409	2.387
Ansvarlig kapital			2.257	1.834	2.140
Nøkkeltall ¹⁾					
Egenkapitalavkastning			11,4 %	11,7 %	9,6 %
Rentenetto			1,68 %	1,67 %	1,67 %
Kostnader/ inntekter			40,5 %	43,7 %	50,1 %
Innskuddsdekning			68,5 %	69,8 %	69,3 %
Utlån overført til kredittforetak i prosent av brutto utlån			28,5 %	27,9 %	28,4 %
Vekst i forretningskapital siste 12 måneder			8,2 %	7,0 %	8,4 %
Utlånsvekst siste 12 måneder			7,9 %	7,8 %	8,4 %
Innskuddsvekst siste 12 måneder			5,2 %	2,2 %	4,9 %
Ren kjernekapitaldekning			16,6 %	15,9 %	17,6 %
Kjernekapitaldekning			17,2 %	15,9 %	17,6 %
Kapitaldekning			18,3 %	15,9 %	18,1 %
Leverage ratio (LR)			9,3 %	8,7 %	9,6 %
Likviditetsreservekrav (LCR)			134 %	121 %	159 %
Antall årsverk			153,2	144,0	143,7

1) Egenkapitalavkastning er bankens overskudd målt mot gjennomsnittlig egenkapital i perioden.

Kostnader/inntekter er totale kostnader/totalte inntekter.

Innskuddsdekning er innskudd fra kunder/ brutto utlån eksklusive overføring til kredittforetak.

STYRETS DELÅRSBERETNING

Hovedtall per tredje kvartal 2017

- Resultat før skatt 270,6 (257,9¹) millioner kroner
- Resultat etter skatt 213,1 (202,1) millioner kroner
- Avkastning på egenkapitalen 11,4 (11,7) prosent
- Ren kjernekapitaldekning 16,6 (15,9) prosent
- Kjernekapitaldekning 17,2 (15,9) prosent
- Kapitaldekning 18,3 (15,9) prosent
- Vekst i utlån 7,9 (7,8) prosent og i innskudd 5,2 (2,2) prosent siste 12 måneder
- Tap på utlån -1,9 (-9,7) millioner kroner

Hovedtrekk i tredje kvartal 2017

- God underliggende drift
- Lave tap og god utvikling i utlånsporteføljen
- Høy egenkapitalavkastning
- Solid utlånsvekst
- Utstedelse av et nytt ansvarlig obligasjonslån på 50 millioner kroner og en fondsobligasjon på 100 millioner kroner
- Det ble vedtatt å endre regnskapsprinsipp fra NGAAP til IFRS fra og med årsregnskapet for 2017

RESULTAT

Hittil i år

Sparebanken Telemark oppnådde et resultat før skatt på 270,6 (257,9) millioner kroner, og et resultat etter skatt på 213,1 (202,1) millioner kroner. Avkastning på egenkapitalen ble på 11,4 (11,7) prosent.

Banken leverer et godt resultat for kvartalet med styrket underliggende drift. Sammenlignet med 2016 har netto renteinntekter inkl. provisjonsinntekter fra kredittforetak økt med 26,7 millioner kroner. Netto provisjons- og andre inntekter inkl. utbytte er redusert med 9,8 millioner kroner. Hovedgrunnen til dette er inntektsførte engangseffekter i 2016 som gevinst ved salg av eiendom på 21,7 millioner kroner og gevinst ved salg av Visa aksjer på 14,7 millioner kroner. Ekstraordinært (gjennomstrømmende) utbytte fra SamSpar AS (SB1 Gruppen AS) og SamSpar Bankinvest AS (BN Bank ASA) i andre kvartal 2017 på til

sammen 27,7 millioner kroner kompenserer i hovedsak for de høye inntektene i 2016.

Bankens soliditet vurderes som god med ren kjernekapitaldekning på 16,6 (15,9) prosent.

Netto renteinntekter og provisjonsinntekter fra kredittforetak

Netto renteinntekter var på 276,6 (258,4) millioner kroner. Renteinntekter fra lån overført til kredittforetak regnskapsføres som provisjonsinntekter. Samlede netto renteinntekter inkludert provisjonsinntekt fra kredittforetak var på 323,5 (296,8) millioner kroner. Dette tilsvarer en økning på 9,0 prosent fra året før. Bankens rentenetto var på 1,68 (1,67) prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Provisjonsinntektene fra SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS har økt med om lag 8,5 millioner kroner til

¹ Tall i parentes gjelder tilsvarende periode i fjor hvis ikke annet er nevnt

46,9 millioner kroner målt mot samme periode i fjor. Provisjonsmarginen fra boligkreditt selskapet var på 0,83 prosent mot 0,73 prosent i 2016.

I 2017 skal banken betale sikringsfondsavgift på 10,3 millioner kroner mot 10,0 millioner kroner i 2016. Sikringsfondsavgiften er periodisert i regnskapet med 7,7 (7,5) millioner kroner hittil i år.

Netto provisjons- og andre driftsinntekter

Netto provisjons- og andre inntekter var på 70,9 (89,9) millioner kroner. I 2016 ble det inntektsført salg av eiendom på 21,7 millioner kroner. Ser vi bort i fra denne engangseffekten viser inntektene en økning på 2,6 millioner kroner fra forrige år. Det er verdipapiromsetning og -forvaltning, samt andre provisjonsinntekter som bidrar mest til oppgangen

Netto avkastning på finansielle investeringer

Samlet avkastning på finansielle investeringer utgjorde 60,4 (51,2) millioner kroner. Bedringen fra fjoråret skyldes i all hovedsak inntektsføring av ekstraordinært (gjennomstrømmende) utbytte fra SamSpar AS (Sparebank 1 Gruppen AS) og SamSpar Bankinvest AS (BN Bank ASA) på 27,7 millioner kroner.

Driftskostnader

Totale driftskostnader utgjorde 184,3 (191,6) millioner kroner. Den høye kostnaden i 2016 skyldes kostnadsføring av sluttpakker på 17,0 millioner kroner. Ser vi bort i fra sluttpakkekostnaden har kostnadene økt med 9,7 millioner kroner. Økningen i driftskostnadene sammenlignet med fjoråret skyldes i hovedsak finansskatt, økte lønns- og pensjonskostnader samt økte IT og felleskostnader.

Driftskostnader i prosent av totale driftsinntekter ble på 40,5 (43,7) prosent.

Tap og mislighold

Nedskrivning på individuelle og grupper av utlån var på 123 (144) millioner kroner eller 0,6

(0,8) prosent av brutto utlån, herav nedskrivninger på individuelle utlån på 41 (90) millioner kroner og 82 (55) millioner kroner på gruppevis. Se note 3 for nærmere spesifikasjon i forhold til fordeling av utlån til bedrifts- og personmarked.

Bankens tap viser en inntektsføring på 1,9 (9,7) millioner kroner. Inntektsføringen består i all hovedsak av tilbakeføring av tidligere års nedskrivning etter engasjementsgjennomgang.

Styret har lagt vekt på at banken skal ha en moderat risikoprofil på kredittrisiko, og har historisk hatt lave realiserede tap på utlån og garantier. Styret anser de avsetninger/ nedskrivninger som er gjennomført i regnskapet som tilstrekkelige til å møte eventuelle verdifall på dagens utlån og garantier.

Banken har tett oppfølging av misligholdte og tapsutsatte engasjement. Misligholdte og tapsutsatte engasjement har siden årsskiftet blitt redusert med 63,8 millioner kroner. Kvaliteten i bankens utlånsportefølje er etter styrets vurdering god.

Misligholdte og tapsutsatte lån var ved utgangen av kvartalet på 138 (245) millioner kroner, herav brutto misligholdte engasjement på 84 (127) millioner kroner og utgjorde 0,4 (0,7) prosent av brutto utlån.

BALANSE

Bankens forretningskapital² var 30.730 (28.393) millioner kroner ved utgangen av kvartalet, en økning på 2.336 millioner kroner eller 8,2 prosent målt mot samme periode i 2016. Bankens forvaltningskapital var på 22.754 (21.146) millioner kroner, en økning med 1.608 millioner kroner tilsvarende 7,6 prosent siste 12 måneder.

Utlån

Samlede utlån før overføring til kredittforetak var 27.984 (25.931) millioner kroner, som er en økning på 7,9 prosent siste 12 måneder. Samlede utlån etter overføring til kredittforetak

²Forretningskapital er summen av bankens forvaltningskapital og utlånsportefølje overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS.

var på 20.008 (18.684) millioner kroner. Dette tilsvarer en utlånsvekst på 7,1 prosent siste 12 måneder. Av bankens samlede utlån inkludert overføring til kredittforetak utgjorde andelen til bedriftsmarkedet 23,6 prosent, mot 24,9 prosent ved årsskiftet. Det har ikke vært vesentlige endringer i bankens kredittrisikoprofil siste året.

Fastrenteutlån var ved utgangen av tredje kvartal på 1.208 (1.233) millioner kroner, som er en reduksjon på ca. 2,1 prosent fra samme periode i 2016.

Innskudd

Banken hadde per utgangen av kvartalet innskuddsvolum på 13.713 (13.040) millioner kroner, som tilsvarer en 12 måneders vekst på 673 millioner kroner eller 5,2 prosent. Innskuddsdekningen etter overføring til kredittforetak var på 68,5 (69,8) prosent og er fortsatt under press.

Bankens 10 største innskuddskunder utgjør ca. 5 prosent av bankens totale innskudd.

Innskudd som ikke inngår innskudds-garantiordningen utgjorde per utgangen av kvartalet ca. 19 prosent av bankens samlede innskudd.

Innskuddsporteføljen er diversifisert og store innskudd er i hovedsak bundet på 31 dager.

Langsiktig finansiering

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer var på 6.166 (5.455) millioner kroner. Disse består av 200 millioner kroner i sertifikatlån, 5.515 millioner kroner i obligasjonsgjeld, 200 millioner kroner i ansvarlig obligasjonslån, en fondsobligasjon på 100 millioner kroner, samt et bilateralt lån på 150 millioner kroner. Sistnevnte er lån fra Eksportfinans ASA med forfall i september 2022.

Den gjennomsnittlige restløpetiden på gjelden var ved utgangen av kvartalet på 2,7 (2,8) år. Banken har en god likviditetssituasjon. 1.315 millioner kroner av gjelden har forfall de neste 12 månedene og vil bli erstattet med ny markedsfinansiering.

Lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS var på henholdsvis 7.676 millioner kroner og 299 millioner kroner. Samlet overførsel til kredittforetak utgjør 28,5 prosent av brutto utlån. Overførsel til boligkredittforetaket utgjør 36,4 prosent av brutto utlån til personmarkedet. Hittil i år har veksten i lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS vært henholdsvis 315 millioner kroner og 91 millioner kroner.

Banken har i tredje kvartal 2017 utstedt et nytt ansvarlig obligasjonslån pålydende 50 millioner kroner og en fondsobligasjon pålydende 100 millioner kroner. Det ansvarlige obligasjonslånet har en kupong på 3 måneders NIBOR pluss 1,45 prosentpoeng. Det ansvarlige obligasjonslånet har 10 års løpetid og innløsningsrett første gang 23. august 2022. Fondsobligasjonen har en kupong på 3 måneders NIBOR pluss 3,25 prosentpoeng med innløsningsrett første gang 23. august 2022.

Bankens likviditetsrisiko er redusert gjennom spredning av finansieringen på ulike markeder, kilder og løpetider. Bankens styre har vedtatt en likviditetspolicy som blant annet inneholder beredskapsplaner og stresstester.

Styret vurderer likviditetssituasjonen som god.

Verdipapirer

Bankens beholdning av rentebærende verdipapirer var på 895,3 (839,3) millioner kroner. Gjennomsnittlig løpetid på bankens obligasjonportefølje var 2,9 (2,7) år.

Bokført verdi av aksjefond, børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis utgjorde 8,3 (14,0) millioner kroner.

Aksjer i datterselskap og felleskontrollerte virksomheter

Bokført verdi av aksjer i datterselskaper, felleskontrollerte virksomheter og andre anleggsaksjer utgjorde 689,4 (598,9) millioner kroner.

Investeringene i datterselskaper, felleskontrollerte virksomheter og andre

anleggsaksjer er regnskapsført til historisk kostpris. Det vises til årsregnskapet for 2016 for ytterligere beskrivelse.

Sparebanken Telemark har tre datterselskaper; Tufte Eiendom AS, Sparebankgården AS og Eiendomsmegler 1 Telemark AS. Det er ikke utarbeidet konsernregnskap fordi datterselskapene ikke anses for å ha betydning for å bedømme bankens stilling og resultat.

Egenkapital og soliditet

Bankens egenkapital var 2.610 (2.409) millioner kroner inkludert resultat hittil i år. Avkastningen på egenkapitalen var på 11,4 (11,7) prosent.

Ved utgangen av kvartalet hadde banken en ren kjernekapitaldekning på 16,6 (15,9) prosent, kjernekapitadekning 17,2 (15,9) prosent og kapitaldekning på 18,3 (15,9) prosent. Ved full innfasing av CRD IV ville ren kjernekapital vært på 16,0 (15,8) prosent, kjernekapitaldekning 16,8 (15,8) prosent og kapitaldekning på 18,3 (15,8) prosent.

Utstedelse av ansvarlig obligasjonslån og fondsobligasjonen i tredje kvartal bedret bankens ren kjernekapitaldekning med 0,3 prosentpoeng, kjernekapitaldekningen med 0,8 prosentpoeng og kapitaldekningen med 1,2 prosentpoeng.

Banken er godt over fastsatt minimumskrav, og styret vurderer bankens soliditetssituasjon som god.

Regnskapet er ikke revidert slik at resultat hittil i år ikke er tillagt den ansvarlige kapitalen.

Organisatoriske forhold

Banken hadde 158 ansatte fordelt på 153,2 årsverk per tredje kvartal mot 149 ansatte og 144,0 årsverk på samme tidspunkt i fjor. Banken har ansatt 12 nye medarbeidere i tredje kvartal herav 8 traineer.

Risikostyring - kredittrisiko

Kredittrisiko knyttet til utlånsporteføljen er bankens største risikoområde. Alle kreditter besluttes i henhold til bankens bevilgningsreglement. Overvåkning av kredittrisikoen skjer gjennom risikoklassifiseringssystem utviklet i samarbeid med SpareBank1 Alliansen hvor de enkelte kunder klassifiseres på bakgrunn av betalingsevne, soliditet og sikkerhet. Tapsutviklingen i banken vil være avhengig av den generelle økonomiske utviklingen i Norge. Det har hittil i år vært lave tap på utlån og banken følger aktivt opp løpende engasjementer. Styret vurderer kvaliteten på utlånsporteføljen som tilfredsstillende med svært lave tap.

Utsiktene fremover

Styret vurderer bankens resultat som godt.

Styret forventer i tråd med markedsaktørene at det lave rentenivået vil vedvare på mellomlang sikt. Styringsrenten forventes uendret de nærmeste årene. Norges Bank har endret sin rentebane og det er nå liten sannsynlighet for at styringsrenten blir satt ned. Myndighetenes innføring av nye og strengere krav til i boliglån vil kunne føre til lavere etterspørsel etter lån. En svakere utvikling i boligprisene vil også kunne påvirke slik etterspørsel. Styret er av den oppfatning at det fremdeles vil være sterk konkurranse om boliglån med påfølgende marginpress. Bedriftsmarkedet opplever stabile og svakt stigende marginer.

Telemark har merket lite til omstillingen i norsk økonomi de senere år, men har hatt en stabil økonomisk aktivitet. Arbeidsledigheten i Telemark målt med NAV har hatt en gunstig utvikling. Boligprisene har hatt en svakere utvikling i tredje kvartal enn foregående perioder. Boligprisene falt i tredje kvartal med om lag 1 prosent, noe som er lavere enn prisutviklingen i de større byene.

Styret forventer fortsatt stabil utvikling i fylket, både med hensyn til boligprisutvikling og økonomisk vekst. Bankens utvikling forventer å følge dette.

Styret i Sparebanken Telemark
Porsgrunn, 27. oktober 2017

Per Richard Johansen
Styrets leder

Per Wold

Anne Berg Behring

Ingeborg Fogt Bergby

Anja K. Hjelseth

Jan Erling Nilsen

Jan Berge

May Britt Boye

Per Halvorsen
Adm.banksjef

RESULTAT

Resultatregnskap	Q3 2017		Q3 2016		Hittil i år		Året 2016
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	
Renteinntekter	156,7	146,1	460,0	434,0	584,0		
Rentekostnader	60,9	57,8	183,4	175,6	234,6		
Netto renteinntekter	95,8	88,3	276,6	258,4	349,4		
Provisjonsinntekter kredittforetak	18,3	12,1	46,9	38,4	49,3		
Netto renteinntekter inkl. kredittforetak	114,1	100,4	323,5	296,8	398,7		
Provisjonsinntekter andre	30,3	28,5	84,9	82,7	109,7		
Provisjonskostnader	5,6	5,1	15,9	16,0	21,6		
Annen driftsinntekt	0,6	0,5	1,9	23,2	26,0		
Netto provisjons- og andre inntekter	25,3	23,9	70,9	89,9	114,2		
Utbytte	0,0	0,0	57,9	46,9	46,9		
Nto. verdiendring på verdipapirer og gevinst/tap (-) valuta	0,6	2,0	2,5	4,3	5,1		
Netto avkastning på finansielle investeringer	0,6	2,0	60,4	51,2	52,0		
Sum inntekter	140,0	126,3	454,8	438,0	564,9		
Lønn og andre personalkostnader	27,5	23,9	87,5	103,7	141,8		
Administrasjonskostnader og annen driftskostnad	29,4	25,9	89,1	81,0	114,9		
Ordinære avskrivninger	2,4	2,6	7,7	6,9	26,0		
Sum driftskostnader	59,3	52,4	184,3	191,6	282,7		
Driftsresultat før tap	80,7	73,9	270,5	246,4	282,1		
Tap på utlån og garantier	0,3	-6,3	-1,9	-9,7	0,1		
Gevinst/ tap (-) på verdipapirer som er anleggsmidler	0,0	12	-1,8	1,8	1,5		
Resultat av ordinær drift før skatt	80,4	92,1	270,6	257,9	283,5		
Skattekostnad	20,9	22,0	57,5	55,7	63,6		
Resultat av ordinær drift etter skatt	59,5	70,1	213,1	202,1	219,8		

BALANSE

Balanse	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Kontanter og fordringer på sentralbanker	23	29	38
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1.038	933	887
Brutto utlån til og fordringer på kunder	20.008	18.684	19.069
-Nedskrivninger på individuelle utlån	-41	-90	-62
-Nedskrivninger på grupper av utlån	-82	-55	-80
<i>Sum netto utlån og fordringer på kunder</i>	<i>19.885</i>	<i>18.540</i>	<i>18.927</i>
Overtatte eiendeler	6	6	6
Rentebærende verdipapirer	895	839	837
Aksjer, andeler og egenkapitalbevis	665	575	623
Aksjer i datterselskaper	32	38	32
Andre eiendeler	210	187	184
Sum eiendeler	22.754	21.146	21.533
Gjeld til kredittinstitusjoner	150	150	150
Innskudd fra og gjeld til kunder	13.713	13.040	13.211
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	5.717	5.305	5.412
Annen kortsiktig gjeld	251	226	211
Pensjonsforpliktelse	13	16	11
Ansvalig lån	299	0	150
Sum gjeld	20.144	18.737	19.146
<i>Innskutt egenkapital</i>			
Eierandelskapital inkl. overkursfond	688	678	678
<i>Opptjent egenkapital</i>			
Grunnfondskapital	1.513	1.377	1.513
Utjevningfond	197	153	197
Udisponert resultat	213	202	
Sum egenkapital	2.610	2.409	2.387
Sum gjeld og egenkapital	22.754	21.146	21.533
Poster utenom balansen			
Portefølje kredittforetak	7.975	7.247	7.569
Pantstillelser	376	420	367
Garantistillelser	300	268	255

RESULTATREGNSKAP SISTE ÅTTE KVARTAL

Resultatregnskap	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017
Renteinntekter	155	145	143	146	150	149	154	157
Rentekostnader	69	60	58	58	59	61	61	61
Netto renteinntekter	86	85	85	88	91	88	93	96
Provisjonsinntekter kredittforetak	14	13	13	12	11	13	16	18
Netto renteinntekter inkl. kredittforetak	100	98	99	100	102	100	109	114
Provisjonsinntekter	26	27	28	29	27	27	28	30
Provisjonskostnader	5	6	5	5	6	5	5	6
Andre driftsinntekter	1	1	22	0	3	1	1	1
Netto provisjons- og andre inntekter	21	22	44	24	24	22	23	25
Utbytte	-1	7	40	0	0	2	56	0
Nto. verdiendring på verdipapirer og gevinst/tap (-) valuta	-2	1	1	2	1	1	1	1
Netto avkastning på finansielle investeringer	-3	8	41	2	1	3	57	1
Sum inntekter	118	127	184	126	127	125	189	140
Lønn og andre personalkostnader	35	33	48	24	38	31	28	27
Administrasjons- og andre driftskostnader	32	25	29	26	34	28	32	29
Avskrivninger	3	2	2	3	19	2	3	2
Sum driftskostnader	70	60	80	52	91	62	63	59
Driftsresultat før tap	49	68	105	74	36	64	126	81
Tap på utlån, garantier mv	9	-2	-1	-6	10	-4	2	0
Gevinst/ tap (-) på verdipapirer som er anleggsmidler	-2	0	-10	12	-0	-2	0	0
Resultat av ordinær drift før skatt	38	70	96	92	26	66	124	80
Skattekostnad	12	16	18	22	8	17	19	21
Resultat av ordinær drift etter skatt	25	54	78	70	18	49	104	60

NOTER TIL REGNSKAPET

Note 1 Regnskapsprinsipper

Kvartalsrapporten for SpareBank 1 Telemark omfatter perioden 01.01 til 30.09.2017. Kvartalsrapporten er utarbeidet etter regnskapslovens regler, samt regnskapsforskriften for bank og gjeldende norske regnskapsstandarder (NGAAP). For nærmere beskrivelse av anvendte regnskapsprinsipper vises det til årsregnskapet for 2016.

Styret har vedtatt å endre regnskapsprinsipp fra NGAAP til IFRS fra og med årsregnskapet for 2017.

Presentasjonsvalutaen i kvartalsrapporten er i norske kroner som tilsvarer bankens funksjonelle valuta. Alle beløp er i millioner kroner med mindre annet er angitt.

Kvartalsrapporten er ikke revidert.

Note 2 Tap på utlån og garantier

beløp i hele tusen kroner	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-15.268	-16.792	-31.660
+/- periodens endring i gruppevise nedskrivninger	2.700	4.500	29.700
+ periodens konstaterte tap som tidl. ikke er avsatt	12.664	5.266	5.794
- periodens inngang på tidl. perioders kostnadsførte tap	-1.950	-2.470	-3.562
+ periodens nedskrivning på garantier	0	-155	-155
Kostnadsført tap på utlån	-1.855	-9.651	117

Note 3 Nedskrivninger på utlån og garantier

Individuelle nedskrivninger

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01	62	119	119
+ økte individuelle nedskrivninger i perioden	0	7	15
+ nye individuelle nedskrivninger inkl amortiseringseffekt	9	3	12
- konstaterte tap, hvor det tidl. er foretatt ind.neds.	-7	-13	-26
- tilbakeføring av individuelle nedskrivninger	-23	-27	-57
Sum individuelle nedskrivninger	41	90	62

De individuelle nedskrivningene fordeler seg som følger på bedrifts- og personmarkedet:

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Bedriftsmarked	35	77	54
Personmarked	6	12	8
Sum individuelle nedskrivninger	41	90	62

Gruppenedskrivninger

De gruppevise nedskrivningene er ikke tilordnet spesielle næringer, men avsatt ut i fra en total vurdering av engasjementene. Det er kun foretatt gruppenedskrivninger på utlån til og fordringer på kunder.

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Gruppevise nedskrivninger pr. 01.01	80	50	50
+ endringer i gruppevise nedskrivninger	3	5	30
Sum gruppevise nedskrivninger	82	55	80

De gruppevise nedskrivningene fordeler seg som følger på bedrifts- og personmarkedet:

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Bedriftsmarked	63	36	60
Personmarked	19	18	19
Sum gruppevise nedskrivninger	82	55	80

Note 4 Misligholdte og tapsutsatte engasjementer

Misligholdte engasjement	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Brutto misligholdte engasjement	84	127	111
- individuelle nedskrivninger	10	36	19
Netto misligholdte engasjement	75	90	91

Tapsutsatte engasjementer	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Brutto tapsutsatte engasjement	54	118	91
- individuelle nedskrivninger	31	53	43
Netto tapsutsatte engasjement	22	65	48

Note 5 Utlån til kunder for delt på sektor og næring

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Primærnæringer	214	158	185
Bygg og anlegg	223	192	192
Varehandel, hotell og restaurant	327	348	334
Transport og kommunikasjon	212	208	212
Eiendomsdrift	3.255	2.789	3.001
Eiendomsdrift borettslag	1.464	1.515	1.434
Tjenesteytende næring	427	601	574
Finansiell og offentlig sektor	94	100	75
Øvrige næringer	363	388	413
Sum utlån på bedriftsmarked	6.578	6.300	6.421
Personmarked	13.430	12.384	12.648
Sum brutto utlån	20.008	18.684	19.069
Utlån overført til kredittforetak	7.975	7.247	7.569
Brutto utlån inkl. kredittforetak	27.984	25.931	26.638

Note 6 Innskudd fra kunder fordelt på sektor og næring

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Primærnæringer	115	104	96
Bygg og anlegg	197	168	212
Varehandel, hotell og restaurant	509	523	469
Transport og kommunikasjon	138	129	126
Eiendomsdrift	1.017	962	1.044
Eiendomsdrift borettslag	219	216	210
Tjenesteytende næring	1.067	999	998
Finansiell og offentlig sektor	508	544	480
Øvrige næringer	191	176	208
Sum bedriftsmarkedet	3.960	3.820	3.843
Personmarked	9.753	9.220	9.368
Sum innskudd fra kunder	13.713	13.040	13.211

Note 7 Kapitaldekning

Bankens investering i datterselskap faller inn under størrelsesunntaket i forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpassing av CRR/CRD IV § 17. Det utarbeides derfor ikke kapitaldekning på konsolidert nivå. Sparebanken Telemark benytter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko.

Ansvarlig kapital	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Innskutt egenkapital	688	678	678
Opptjent egenkapital	1.710	1.529	1.710
Sum balanseført egenkapital	2.397	2.207	2.387
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-1	-1	-1
Andre immaterielle eiendeler	-3	-3	-3
Overfinansiering pensjonsforpliktelse	-6	0	-6
Fradrag for ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-337	-368	-299
Sum ren kjernekapital	2.050	1.834	2.078
Fondsobligasjon	100	0	0
Fradrag for ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-36	0	0
Sum kjernekapital	2.113	1.834	2.078
Tilleggs kapital (ansvarlig lån)	200	0	150
Fradrag for ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-56	0	-88
Sum ansvarlig kapital	2.257	1.834	2.140
Risikovektet balanse			
Kredittrisiko	11.385	10.630	10.903
Operasjonell risiko	918	876	918
CVA- tillegg (motpartsrisiko derivater)	10	13	8
Risikovektet balanse	12.313	11.519	11.829
Ren kjernekapitaldekning	16,6 %	15,9 %	17,6 %
Kjernekapitaldekning	17,2 %	15,9 %	17,6 %
Kapitaldekning	18,3 %	15,9 %	18,1 %
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio (LR))	9,3 %	8,7 %	9,6 %

I henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak skal fradraget for ikke-vesentlige investeringer i selskaper i finansiell sektor fases inn med følgende prosentsats i: 2014: 20 prosent, 2015: 40 prosent, 2016: 60 prosent og 2017: 80 prosent.

Ren kjernekapitaldekning uten disse overgangsreglene er beregnet til 16,0 (15,8) prosent, kjernekapitaldekning til 16,8 (15,8) prosent, og kapitaldekningen til 18,3 (15,8) prosent per utgangen av kvartalet.

Bufferkrav	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Bevaringsbuffer (2,5 %)	308	288	296
Motsyklisk buffer (1,5 %)*	185	115	177
Systemrisikobuffer (3,0 %)	369	346	355
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	862	749	828
Minimumskrav til ren kjernekapital (4,5 %)	554	518	532
Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav	634	567	718

* fra 31.12.2017 2,0 prosent

Spesifikasjon av kredittrisiko – risikovektet

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Lokale og regionale myndigheter	11	5	5
Institusjoner	235	203	204
Foretak	1.654	1.811	1.802
Massemarked	1.460	1.145	1.236
Pantesikkerhet i eiendom:			
- Pantesikkerhet i boligeiendom	5.220	4.856	4.923
- Pantesikkerhet i næringseiendom	2.508	2.278	2.418
Forfalte engasjementer	50	102	91
Obligasjoner med fortrinnsrett	57	53	55
Andeler i verdipapirfond	5	5	5
Øvrige engasjementer inkl utsatt skatt	185	174	164
Sum kredittrisiko	11.385	10.630	10.903

Note 8 Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

	30.09.2017	30.09.2016	31.12.2016
Lån fra kredittinstitusjoner	150	150	150
Sertifikatlån	200	100	200
Obligasjonslån	5.515	5.202	5.212
Ansvarlig lån	200	0	150
Fondsobligasjon	100	0	0
Overkurs/underkurs (-)	1	3	-0
Sum verdipapirgjeld	6.166	5.455	5.712

Endring i verdipapirgjeld

	31.12.2016	Emittert i 2017	Innløst i 2017	30.09.2017
Lån fra kredittinstitusjoner	150	0	0	150
Sertifikatlån	200	200	200	200
Obligasjonslån	5.212	925	622	5.515
Ansvarlig lån	150	50	0	200
Fondsobligasjon	0	100	0	100
Overkurs/underkurs (-)	-0	0	0	1
Sum verdipapirgjeld	5.712	1.275	822	6.166

Note 9 SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS

Banken og øvrige eiere i SpareBank 1 Alliansen har inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt. Dette innebærer at bankene kommitterer seg til å kjøpe boligkredittobligasjoner utstedt av selskapet begrenset til en samlet verdi av tolv måneders forfall. Hver eier hefter prinsipalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for SpareBank 1 Telemark.

Banken har inngått avtale om juridisk salg av utlån med høy sikkerhet og pant i fast eiendom til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. For mer informasjon om regnskapsmessig behandling av avtalene, se note 2 og note 30 til årsregnskapet for 2016.

Note 10 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at banken ikke er i stand til å overholde sine betalingsforpliktelser. Banken utarbeider årlig en likviditetsstrategi som blant annet tar for seg bankens likviditetsrisiko.

Bankens likviditetsrisiko avdekkes gjennom bankens likviditetsreserve/buffer. Hovedmålet for banken er å opprettholde bankens overlevelsessevne i en normalsituasjon, uten ekstern funding i 12 måneder. I tillegg skal banken overleve minimum 90 dager i en «stor stress» situasjon der man ikke har tilgang på funding fra kapitalmarkedet. Banken har en daglig styring etter ovennevnte mål. I tillegg er det etablert en beredskapsplan for håndtering av likviditetskriser.

Gjenværende restløpetid på bankens langsiktige finansiering var ved utgangen av kvartalet på 2,7 (2,8) år.

LCR var 134 (121) prosent ved utgangen av tredje kvartalet og gjennomsnittlig LCR var 152 (171) prosent hittil i år.